

Servei de Documentació:
« Cor orans »

Autor	CIVCSVA João Braz, Card. de Aviz, prefecte, i José Rodríguez Carballo, O.F.M., arquebisbe secretari	191
Títol	Cor orans. Instrucció aplicativa de la constitució apostòlica "Vultum Dei quaerere" sobre la vida contemplativa femenina	
Font	Documents d'Església. Núm. 1093 Traducció P. Bernabé dalmau, monjo de Montserrat	
Publicat	17 de maig de 2018	

CONGREGACIÓN PARA LOS INSTITUTOS DE VIDA CONSAGRADA
Y LAS SOCIEDADES DE VITA APOSTÓLICA

«COR ORANS»

INSTRUCCIÓN APLICATIVA DE LA CONSTITUCIÓN APOSTÓLICA "VULTUM DEI
QUAERERE" SOBRE LA VIDA CONTEMPLATIVA FEMENINA

CONGREGACIÓ PER ALS INSTITUTS DE VIDA CONSAGRADA
I LES SOCIETATS DE VIDA APOSTÒLICA

"Cor orans"

INSTRUCCIÓ APLICATIVA DE LA CONSTITUCIÓ APOSTÒLICA
"VULTUM DEI QUAERERE" SOBRE LA VIDA CONTEMPLATIVA FEMENINA

INTRODUCCIÓ

Cor orant en l'Església i per a l'Església, guardià de gratuïtat, riquesa de fecunditat apostòlica i d'una misteriosa i multiforme santedat, és la vida contemplativa femenina i enriqueix l'Església de Crist amb fruits de gràcia i de misericòrdia.¹

Amb la mirada orientada cap a aquesta forma especial de seguiment de Crist, el Papa Pius XII, el 21 de novembre de 1950, publicava la Constitució Apostòlica *Sponsa Christi Ecclesia*² dirigida a la vida monàstica femenina. En aquell document, el Romà Pontífex reconeixia els monestirs de monges com a autèntics monestirs autònoms³ i donava suport al naixement de les Federacions⁴ com a estructures de comunió que ajudessin a superar l'aïllament dels monestirs. Tot això amb la finalitat d'afavorir la conservació del carisma comú i la col·laboració en l'ajuda recíproca manifestada de diverses formes, donant indicacions per a l'*accommodata renovatio*⁵ d'allò que era definit l'Institut de les monges, sobretot sobre el tema de la clausura.⁶ De fet, el Papa Pius XII anticipava per als monestirs de vida contemplativa el que el Concili Vaticà II demanaria alguns anys més tard a tots els Instituts religiosos.⁷

Com recordava el Papa Pius XII a l'inici de la Constitució Apostòlica –que, gairebé com a introducció històrica, assenyala en les seves parts essencials les diverses fases de la vida consagrada femenina a l'Església–,⁸ la intenció i el projecte dels fundadors, autoritzats per la competent autoritat de l'Església, a través dels segles, ha enriquit l'Església, Esposa de Crist, amb una multitud de carismes, modelant diverses

formes de vida contemplativa en diverses tradicions monàstiques i diferents famílies carismàtiques.⁹

La peculiaritat del document, que tractava sobre la disciplina/normativa comuna a l'Institut de les monges, del monestir autònom i de la Federació entre monestirs autònoms, ha donat llarga vida a la Constitució Apostòlica *Sponsa Christi Ecclesia*, que ha estat en vigor àdhuc després de la celebració del Concili Vaticà II i la promulgació del Codi de Dret Canònic, fins al present.

En efecte, el Papa Francesc, en promulgar el 29 de juny de 2016 la Constitució Apostòlica *Vultum Dei quaerere*, per ajudar les contemplatives a aconseguir el fi propi de la seva vocació específica, ha convidat a reflexionar i a discernir sobre els continguts precisos¹⁰ relacionats amb la vida consagrada en general i amb la tradició monàstica en particular, però no ha volgut abrogar la *Sponsa Christi Ecclesia* que només ha estat derogada en alguns punts.¹¹ Per això, els dos documents pontificis s'han de considerar com a normativa en vigor per als monestirs contemplatius i s'han de llegir amb una visió unitària.

El Papa Francesc, en la línia de tot el que va ensenyar el Papa Pius XII i recordar el Concili Ecumènic Vaticà II, va voler presentar en la *Vultum Dei quaerere* l'intens i fecund camí que l'Església mateixa ha recorregut en les últimes dècades, a la llum dels ensenyaments del Concili i considerant les canviants condicions socioculturals.^{12**}

Per tant, des del moment que els Instituts totalment lliurats a la contemplació tenen sempre un lloc eminent en el cos místic de Crist "*tot i que sigui urgent la necessitat d'un apostolat d'acció, els membres d'aquests Instituts no poden ser cridats perquè prestin col·laboració en els diferents ministeris pastorals*".¹³

Per mandat del Sant Pare,¹⁴ la Congregació per als Instituts de vida consagrada i les societats de vida apostòlica ha redactat la present Instrucció d'aplicació de la Constitució Apostòlica *Vultum Dei quaerere*, lliurada "*a l'Església, amb particular atenció als monestirs de ritu llatí*",¹⁵ Instrucció que vol aclarir les disposicions de la llei, desenvolupant i determinant els procediments per executar-la.¹⁶

NORMES GENERALS

1. Amb el nom de *monges*, segons ho estableix el dret, es consideren, a més de les religioses de vots solemnes, també les que en els monestirs professen vots simples, tant perpetus com temporals. L'Església, entre les dones consagrades a Déu mitjançant la professió dels consells evangèlics, consigna només a les monges el compromís de la pregària pública, que en el seu nom eleva a Déu, com a comunitat orant en l'Ofici diví que s'ha de celebrar al cor.

2. Al legítim nom de monges no s'oposa 1) la professió simple emesa legítimament en els monestirs; 2) la realització d'obres d'apostolat inherents a la vida contemplativa per institució aprovada i confirmada per la Santa Seu per a alguns Ordes, com per legítima prescripció o concessió de la Santa Seu a favor d'alguns monestirs.

3. Tots els monestirs en els quals s'emeten només vots simples poden sol·licitar a la Santa Seu la restauració dels vots solemnes.

4. La forma particular de vida religiosa que les monges han de viure fidelment, segons el carisma del propi Institut i de la qual són destinades per l'Església, és la vida contemplativa canònica. Amb el nom de *vida contemplativa canònica* no es fa referència a la vida interior i teològica a la qual es convida tots els fidels en virtut del baptisme, sinó a la professió externa de la disciplina religiosa que, tant a través d'exercicis de pietat, pregària i mortificació, com per les ocupacions que les monges han d'atendre, està tan orientada a la contemplació interior que tota la vida i tota l'acció puguin fàcilment i eficaçment veure-se'n impregnades per aquest desig.

5. Per *Santa Seu* en la present Instrucció s'entén la Congregació per als Instituts de vida consagrada i les societats de vida apostòlica.

6. Amb el nom de *monestir sui iuris* s'entén la casa religiosa de la comunitat monàstica femenina que, reunint els requisits per a una real autonomia de vida, ha estat legítimament erigida per la Santa Seu i gaudeix d'autonomia jurídica, segons el que estableix el dret.

7. Amb el nom de *Federació de monestirs* es designa una estructura de comunió de diversos monestirs autònoms del mateix Institut, erigida per la Santa Seu que aprova els seus Estatuts, perquè, compartint el mateix carisma, els monestirs federats superin l'aïllament i promoguin la observança regular i la vida contemplativa.

8. Amb el nom d'*Associació de monestirs* es designa una estructura de comunitat de diversos monestirs autònoms del mateix Institut erigida per la Santa Seu perquè, compartint el mateix carisma, els monestirs associats col·laborin entre ells segons els Estatuts aprovats per la Santa Seu .

9. Amb el nom de *Conferència de monestirs* s'entén una estructura de comunitat entre monestirs autònoms, pertanyents a instituts diferents i presents en una mateixa regió, erigida per la Santa Seu que aprova els seus Estatuts, per tal de promoure la vida contemplativa i afavorir la col·laboració entre els monestirs en contextos geogràfics o lingüístics particulars.

10. Amb el nom de *Confederació* s'entén una estructura de connexió entre Federacions de monestirs, erigida per la Santa Seu, que aprova els seus Estatuts, per a l'estudi de temes relacionats amb la vida contemplativa segons el mateix carisma, per donar una orientació unitària i una certa coordinació a l'activitat de cada Federació.¹⁷

11. Amb el nom de *Comissió Internacional* s'entén un òrgan centralitzat de servei i d'estudi en benefici de les monges d'un mateix Institut, erigit o reconegut per la Santa Seu que aprova els seus Estatuts, per a l'estudi de temes relacionats amb la vida contemplativa segons el mateix carisma.¹⁸

12. Amb el nom de *Congregació monàstica* s'entén una estructura de govern, erigida per la Santa Seu, de diversos monestirs autònoms del mateix Institut, sota l'autoritat d'una Presidenta, que és Superiora major en virtut del dret,¹⁹ i d'un capítol general, que en la Congregació monàstica és la suprema autoritat, segons el que estableixen les Constitucions aprovades per la Santa Seu.

13. El que estableix la present Instrucció per a la *Federació de monestirs* és igualment vàlid també per a l'*Associació de monestirs* i per a la *Conferència de monestirs*, tenint en compte la seva especial naturalesa i els Estatuts propis, aprovats per la Santa Seu.

14. Com estableix la present Instrucció per a la *Federació de monestirs* s'aplica *congrua congruis referendo* a la Congregació monàstica femenina, llevat que el dret universal i propi no disposin d'una altra manera o no resulti una altra cosa del context o de la naturalesa de les coses.

Capítol primer

EL MONESTIR AUTÒNOM

15. El monestir *sui iuris* és una casa religiosa que gaudeix d'autonomia jurídica: la seva superiora és una Superiora major,²⁰ la seva comunitat està establiment constituïda pel nombre i la qualitat dels membres, segons el que estableix el dret és seu de noviciat i de formació, gaudeix de personalitat jurídica pública i els seus béns són béns eclesiàstics.

16. L'Església reconeix a cada monestir *sui iuris* una justa autonomia jurídica, de vida i de govern, mitjançant la qual la comunitat monàstica pot gaudir d'una disciplina pròpia i ser capaç de conservar el seu caràcter i tutelar la seva identitat.²¹

17. L'autonomia del monestir afavoreix l'estabilitat de vida i la unitat interna de la comunitat, garantint les condicions necessàries per a la vida de les monges, segons l'esperit i el caràcter propi de l'Institut al qual pertany. ²²

18. L'autonomia jurídica d'un monestir de monges, per poder obtenir-la, ha de comportar una real autonomia de vida, és a dir la capacitat de gestionar la vida del monestir en totes les seves dimensions (vocacional, formativa, de govern, relacional, litúrgica, econòmica ...). En aquest cas un monestir autònom és viu i vital.²³

19. Un monestir de clausura, com tota casa religiosa, s'erigeix tenint en compte la utilitat de l'Església i de l'Institut.²⁴

I. La fundació

20. La fundació d'un monestir de monges, tenint present el que estableix el núm. 39 de la present Instrucció, pot realitzar-se per part d'un monestir en particular o a través de la Federació, segons ho estableixi l'Assemblea Federal.

21. La fundació per part d'un monestir en particular ha de ser expressió de la maduresa de la comunitat d'un monestir autònom viu i vital, que dóna vida a una nova comunitat capaç de ser, al seu torn, testimoni de la primacia de Déu, segons l'esperit i l'indole de l'Institut al qual pertany.

22. La fundació per iniciativa de la Federació ha de ser expressió de la comunió entre els monestirs i expressar la voluntat de difondre la vida contemplativa, sobretot en les Esglésies particulars on aquesta no és present.

23. En el discerniment sobre la fundació d'un nou monestir per part d'un altre monestir intervenen, per tal d'ajudar la superiora del monestir fundador, la Presidenta federal i l'Assistent religiós. El discerniment sobre la fundació d'un nou monestir per part de la Federació es realitza en l'àmbit de l'Assemblea Federal.

24. La possibilitat de fundar un monestir de clausura ha de ser prudentment considerada, sobretot si la fundació es realitza per iniciativa d'un sol monestir, perquè no es debiliti massa la comunitat fundadora, examinant atentament l'elecció del lloc, ja que aquesta elecció implica una forma de preparació, diferent i particular, de la fundació i dels membres de la futura comunitat.

25. En triar el país en el qual es vol fer la fundació s'ha de considerar si la vida monàstica ja hi és present, s'ha de recollir tot tipus d'informació necessària i útil, sobretot pel que fa a la presència i vitalitat de l'Església Catòlica, sobre les vocacions a la vida consagrada, el sentit religiós en la població i la possibilitat de futures vocacions per a la nova fundació.

26. En triar el lloc de la fundació s'han d'assegurar les condicions necessàries per garantir a les monges la possibilitat d'un digne manteniment, poder dur regularment la vida contemplativa en el monestir²⁵ i afavorir les relacions entre els monestirs.

27. En triar el lloc de la fundació s'ha de prestar especial atenció a les exigències de la vida sacramental i espiritual del nou monestir, perquè l'escassetat de clergat en algunes Esglésies particulars no sempre permet escollir un prevere que compti amb competència i sensibilitat espiritual per acompanyar la comunitat d'un monestir de monges.

28. En triar el lloc de la fundació s'ha de considerar i tenir cura de manera especial la qüestió de la separació del món, tenint en compte el testimoniatge públic que les monges han de donar a Crist i a l'Església en la vida contemplativa, segons la naturalesa i la finalitat de l'Institut al qual pertanyen,²⁶ en la disciplina de la clausura, prevista pel dret.²⁷

29. El monestir de monges es funda a partir d'una decisió capitular de la comunitat d'un monestir autònom o d'una decisió de l'Assemblea Federal i l'enviament d'almenys cinc monges, tres de les quals, almenys, de vots solemnes, previ consentiment escrit del bisbe diocesà²⁸ i l'autorització de la Santa Seu.

30. La fundació no gaudeix de cap autonomia, sinó que, fins al moment de l'erecció canònica com a monestir *sui iuris*, depèn en tot del monestir fundador o de la Federació.

31. La superiora local de la fundació és una monja de vots solemnes, idònia per a exercir el servei de l'autoritat, nomenada per la Superiora major del monestir fundador o per la Presidenta federal, d'acord amb la norma del dret propi.

32. Les monges de la fundació, que lliurement s'han d'adherir per escrit a aquesta projecte, mantenen els drets capitulars en el propi monestir però queden suspesos en el seu exercici fins al moment de l'erecció del nou monestir.

33. La Superiora major del monestir fundador o la Presidenta federal pot sol·licitar a la Santa Seu que la fundació sigui erigida com a seu de noviciat en presència d'una comunitat d'almenys cinc professes de vots solemnes, assegurant la presència d'una monja de vots solemnes, legítimament nomenada per la Superiora major del monestir fundador o per la Presidenta federal, que ocupi la tasca de mestra de novícies.

34. Si la fundació té lloc per iniciativa d'un sol monestir, fins al moment de l'erecció com a monestir autònom, les candidates són admeses al noviciat, les novícies a la professió temporal i les professes temporals a la professió solemne per la Superiora major del monestir fundador, segons la norma del dret universal i propi.

35. Si la fundació té lloc per iniciativa de la Federació, fins al moment de l'erecció com a monestir autònom, les candidates són admeses al noviciat, les novícies a la professió temporal i les professes temporals a la professió solemne per la Presidenta federal, amb el consentiment del Consell Federal, prèvia consulta a la superiora local i a la comunitat de la fundació, segons la norma del dret universal i dels Estatuts de la Federació.

36. La comunitat de la fundació no té capítol conventual, sinó un capítol local; i fins al moment de l'erecció com a monestir autònom, la professió serà emesa per al

monestir fundador –o per a un altre monestir de referència establert per la Presidenta federal en el moment de la fundació per part de la Federació– però amb vista a la futura erecció d'un nou monestir autònom.

37. La fundació, si s'erigeix el noviciat a la seva seu, es converteix en seu de formació també per a les professes temporals, per tant s'ha d'assegurar la presència d'una monja de vots solemnes, legítimament nomenada per la Superiora major del monestir fundador o per la Presidenta federal, que ocupi la missió de formadora.

38. S'estableix que el temps raonable entre la fundació i l'erecció d'un monestir de monges sigui de quinze anys com a màxim. Transcorregut aquest període de temps la Santa Seu, després d'escoltar la superiora del monestir fundador, la Presidenta federal, l'Assistent religiós i l'Ordinari competent, ha d'avaluar si hi ha una esperança fundada de continuar la fundació per arribar a l'erecció canònica del monestir o decretar-ne la cancel·lació, segons la norma del dret.

II. L'erecció canònica

39. Un monestir de monges s'erigeix com a monestir sui iuris per petició de la comunitat del monestir fundador o per decisió del Consell Federal amb la llicència de la Santa Seu²⁹ juntament amb els requisits que segueixen:

a) una comunitat que hagi donat bon testimoniatge de vida fraterna en comú amb "la necessària vitalitat a l'hora de viure i transmetre el carisma",³⁰ formada per almenys vuit monges de vots solemnes, "sempre que la majoria no sigui d'avançada edat";³¹

b) a més del nombre es requereixen capacitats especials en algunes monges de la comunitat, que han de ser capaços d'assumir: com a superiora, el servei de l'autoritat; com a formadora, la formació inicial de les candidates; com a ecònoma, l'administració dels béns del monestir;

c) locals adequats segons l'estil de vida de la comunitat, per garantir a les monges la possibilitat de portar regularment la vida contemplativa segons el caràcter i l'esperit propi de l'Institut al qual pertanyen;

d) condicions econòmiques que garanteixin a la comunitat la capacitat de proveir per si mateixa a les necessitats de la vida quotidiana.

Aquests criteris han de considerar en la seva globalitat i en una visió de conjunt.³²

40. Correspon a la Santa Seu el judici últim de valoració sobre la presència d'aquests requisits, després d'haver considerat atentament la petició transmesa per la Superiora major del monestir fundador o per la Presidenta federal, i haver recollit, per la seva banda, altres informacions.

41. No s'ha de procedir a l'erecció d'un monestir de monges si es preveu prudentment que no es podrà atendre de manera adequada a les necessitats de la comunitat³³ i no es té certesa de l'estabilitat del monestir.

42. Tenint present l'apostolat particular de les comunitats contemplatives amb el testimoniatge de la seva vida consagrada, que les monges estan cridades a donar a Crist i a l'Església, i el lloc eminent que ocupen en el Cos místic de Crist, les monges no poden ser cridades a prestar ajuda en els diversos ministeris pastorals ni han d'acceptar-los.

43. L'autonomia de vida, condició constant per mantenir l'autonomia jurídica, ha de ser constantment verificada per la Presidenta federal,³⁴ la qual, quan en un monestir segons la seva opinió falta l'autonomia de vida, ha d'informar la Santa Seu amb vistes al nomenament de la Comissió ad hoc.³⁵

44. El monestir autònom està guiat per una Superiora major, designada segons la norma del dret propi.

45. Quan en un monestir autònom les professes de vots solemnes arriben a ser cinc, la comunitat d'aquest monestir perd el dret d'elegir la seva pròpia superiora. En aquest cas la Presidenta federal ha d'informar la Santa Seu amb vistes al nomenament de la Comissió ad hoc;³⁶ i qui té el dret de presidir el capítol electiu, prèvia autorització de la Santa Seu, procedirà a nomenar una superiora administradora, després d'haver escoltat individualment els membres de la comunitat.

46. El monestir autònom té la capacitat d'adquirir, posseir, administrar i alienar béns temporals, segons la norma del dret universal i propi.³⁷

47. Els béns del monestir autònom són administrats per una monja de vots solemnes, amb l'encàrrec d'ecònoma, constituïda segons la norma del dret propi i diferent de la Superiora major del monestir.³⁸

48. La comunitat del monestir considera els béns que posseeix com a dons rebuts de Déu, per mitjà dels benefactors i del treball de la comunitat, com a mitjans necessaris i útils per assolir els fins propis de l'Institut al qual pertany, respectant sempre les exigències de la professió del Consell evangèlic de pobresa mitjançant vot públic.

49. Són actes d'administració extraordinària aquells que superen les exigències habituals per al manteniment i el treball de la comunitat i per al manteniment ordinari dels edificis del monestir.

50. En l'àmbit de l'administració ordinària, fan compres i realitzen actes d'administració vàlidament la Superiora major i l'ecònoma del monestir, en els límits del seu càrrec.

51. Per a les despeses i els actes d'administració extraordinària és necessària l'autorització del Consell del monestir i del capítol conventual segons el valor de la suma, que s'ha de determinar en el dret propi.

52. Derogat el can. 638, §4 CIC, per a la validesa d'una alienació i de qualsevol altre negoci a partir del qual la situació patrimonial del monestir podria patir un dany, es demana, segons el valor de la venda i del negoci, l'autorització escrita de la Superiora major amb el consentiment del Consell o del capítol conventual i el parer de la Presidenta federal.³⁹

53. Si es tracta d'un negoci o venda el valor del qual supera la suma fixada per la Santa Seu per a cada regió, o bé de donacions ofertes per vot a l'Església o de coses precioses pel seu valor històric i artístic, es requereix, a més, la llicència de la Santa Seu.

III. L'afiliació

54. L'afiliació és una forma especial d'ajuda que la Santa Seu estableix en situacions particulars a favor de la comunitat d'un monestir *sui iuris* que presenta una autonomia només aparent, però en realitat molt precària o, de fet, inexistent.

55. L'afiliació es configura com un ajut de caràcter jurídic que ha d'avaluar si la incapacitat per gestionar la vida del monestir autònom en totes les seves dimensions és només temporal o irreversible, ajudant la comunitat del monestir afiliat a superar les dificultats o disposar el que calgui per suprimir aquest monestir.

56. A la Santa Seu, en aquests casos, li correspon estudiar la possibilitat de constituir una comissió *ad hoc* formada per l'Ordinari, la Presidenta de la Federació, l'Assistent Federal i la Superiora major del monestir.⁴⁰

57. Amb l'afiliació, la Santa Seu suspèn l'estatus de monestir autònom, fent-lo *donec aliter provideatur* casa dependent d'un altre monestir autònom del mateix Institut o de la Federació, segons el que estableix la present Instrucció i altres possibles disposicions referents a això donades per la mateixa Santa Seu.

58. La Superiora major del monestir autònom afiliant o la Presidenta federal es converteix en la Superiora major del monestir afiliat.

59. La superiora local del monestir afiliat és una monja de vots solemnes, nomenada *ad nutum* per la Superiora major del monestir autònom o bé per la Presidenta federal,⁴¹ amb el consentiment del respectiu Consell, després de sentir el parer de les monges de la comunitat del monestir afiliat. Aquesta superiora local es converteix en representant legal del monestir afiliat.

60. El monestir afiliat pot acollir candidates però el noviciat i la formació inicial s'han de realitzar al monestir afiliant o en un altre monestir establert per la Federació.

61. Les candidates del monestir afiliat són admeses al noviciat, les novícies a la professió temporal i les professes temporals a la professió solemne per la Superiora major del monestir afiliant, després d'escoltar la comunitat del monestir afiliat i obtenir el vot favorable del capítol conventual del monestir afiliant, o bé per la Presidenta federal amb el consentiment del seu Consell.

62. La professió s'emetrà per al monestir afiliat.

63. Durant el temps de l'afiliació, l'economia dels dos monestirs s'administra per separat.

64. Al monestir afiliat se suspèn la celebració dels capítols conventuals però roman la possibilitat de convocar capítols locals.

IV. El trasllat

65. Per trasllat s'entén el desplaçament d'una comunitat monàstica de la seva pròpia seu a una altra per una causa justa, sense modificar l'estatus jurídic del monestir, la composició de la comunitat i les responsables dels diversos càrrecs.

66. Per fer el trasllat cal:

- obtenir la decisió del capítol conventual del monestir presa per majoria dels dos terços dels vots;
- avisar amb temps suficient al bisbe en la diòcesi del qual està establert el monestir que es deixa;
- obtenir el previ consentiment escrit del bisbe de la diòcesi on es trasllada la comunitat de monges;
- presentar la petició de trasllat a la Santa Seu, compromentent-se a traslladar els béns de propietat de la comunitat del monestir observant les normes canòniques i civils corresponents.

V. La supressió

67. L'afiliació pot ser ocasió de recuperació i de ressorgiment quan l'autonomia de vida està parcialment afeblida. Si la situació d'incapacitat es presenta irreversible, la solució, dolorosa però necessària, és la supressió del monestir.

68. Un monestir de monges que no aconsegueix expressar, segons l'índole contemplativa i les finalitats de l'Institut, l'especial testimoniatge públic a Crist i a l'Església la seva Esposa, s'ha de suprimir, tenint present la utilitat de l'Església i de l'Institut al qual pertany el monestir.

69. A la Santa Seu en aquests casos correspon considerar la possibilitat de constituir una comissió *ad hoc* formada per l'Ordinari, la Presidenta de la Federació, l'Assistent Federal i la Superiora major del monestir.⁴²

70. Entre els criteris que poden contribuir a determinar un judici respecte a la supressió d'un monestir, després d'haver analitzat totes les circumstàncies, s'han de considerar, en conjunt, els següents: el nombre de monges, l'edat avançada de la

major part dels membres, la capacitat real de govern i de formació, la manca de candidates des de fa anys, l'absència de la vitalitat necessària en viure i transmetre el carisma en una fidelitat dinàmica.⁴³

71. Un monestir de monges és suprimit únicament per la Santa Seu amb el parer del bisbe diocesà⁴⁴ i, si es considera oportú, escoltat el parer de la Presidenta federal, de l'Assistent religiós i de l'Ordinari religiós, si el monestir està associat segons la norma del can. 614 CIC.

72. Els béns del monestir suprimit, respectant la voluntat dels fundadors i dels donants, es traslladen amb les monges que encara queden i es distribueixen, de forma proporcional, en els monestirs que les acullen, excepte una altra indicació de la Santa Seu⁴⁵ que pot disposar, en cada cas, la part dels béns destinats a la caritat, a l'Església particular on hi ha el monestir, a la Federació i al "*Fons per a les monges*".

73. En cas de supressió d'un monestir totalment extingit, quan ja no queden monges, excepte una altra disposició de la Santa Seu,⁴⁶ l'assignació dels béns del monestir suprimit, respectant les normes canòniques i civils, va a la persona jurídica superior respectiva, és a dir a la Federació de monestirs o una altra estructura de comunió entre els monestirs que li són equiparats o bé a la Congregació monàstica femenina.

VI. Vigilància eclesial sobre el monestir

74. A cada estructura de comunió o de govern en les quals poden configurar-se els monestirs femenins se'ls garanteix la necessària i justa vigilància, exercida principalment –però no exclusivament– mitjançant la visita regular d'una autoritat externa als monestirs mateixos.

75. D'acord amb la norma del dret universal i propi, el servei de la vigilància correspon:

1. a la Presidenta de la Congregació monàstica femenina en relació a les comunitats dels monestirs congregats;

2. al superior major de l'Institut masculí al qual s'han associat, que és denominat Ordinari religiós, en relació a la comunitat del monestir femení associat jurídicament, segons la norma del dret;⁴⁷

3. al bisbe diocesà pel que fa a les comunitats dels monestirs presents en la seva Església particular i confiats a la seva peculiar vigilància d'acord amb la norma del dret.⁴⁸

76. Cada monestir femení està confiat a la vigilància d'una sola autoritat, perquè ja no hi ha present en el Codi de Dret Canònic el règim de la "*double dependència*", simultània i cumulativa, és a dir del bisbe i del superior regular, present en diversos canons del Codi de Dret Canònic de 1917.

77. Pel que fa als monestirs de monges units en Congregació monàstica, l'àmbit i les modalitats concretes per a dur a terme el servei de vigilància s'han de deduir de les Constitucions de la Congregació monàstica femenina, aprovades per la Santa Seu.

78. Pel que fa als monestirs de monges associades jurídicament, l'àmbit i les modalitats per a exercir el servei de vigilància per part de l'Ordinari religiós estan establerts en les pròpies Constitucions, aprovades per la Santa Seu, on s'han de definir els drets i deures del superior de l'Institut al qual s'han associat i del monestir femení associat, segons la pròpia espiritualitat i les pròpies tradicions.

79. S'ha d'afavorir, sempre que sigui possible, l'associació jurídica dels monestirs de monges amb l'orde masculí corresponent⁴⁹ per tal de tutelar la identitat de la família carismàtica.

80. Els monestirs congregats i els monestirs associats jurídicament segueixen, però, vinculats al bisbe diocesà segons el que estableix el dret universal i citat en el núm. 83 de la present Instrucció.

81. Pel que fa als monestirs femenins confiats a la peculiar vigilància del bisbe diocesà, aquesta s'expressa en relació a la comunitat del monestir principalment en els casos establerts pel dret universal, atès que el bisbe diocesà:

a) presideix el capítol conventual que elegeix la Superiora major;⁵⁰

b) fa la visita regular al monestir, també pel que es refereix a la disciplina interna,⁵¹ tenint en compte les disposicions de la present Instrucció;

c) revisa, en qualitat d'Ordinari del lloc, la rendició de comptes anual de l'administració econòmica del monestir;⁵²

d) derogat el can. 638, §4 CIC, dóna, en qualitat d'Ordinari del lloc, el consentiment escrit per a particulars actes d'administració, si ho estableix el dret propi;⁵³

e) confirma l'indult de sortida definitiva del monestir, concedit a una professa de vots temporals per la Superiora major amb el consentiment del seu Consell;⁵⁴

f) emana el decret de dimissió d'una monja, fins i tot si és de vots temporals.⁵⁵

82. Aquests casos, expressats per indicar l'àmbit i la modalitat de la peculiar vigilància del bisbe diocesà, constitueixen la base de l'àmbit i de la vigilància sobre el monestir femení associat jurídicament per part de l'Ordinari religiós de l'Institut al qual s'ha associat, i han d'estar presents en les Constitucions del monestir associat.

VII. Relacions entre monestir i Bisbe diocesà

83. Tots els monestirs femenins, sense perjudici de l'autonomia interna⁵⁶ i l'eventual dispensa externa,⁵⁷ estan subjectes al bisbe diocesà, que exerceix la sol·licitud pastoral en els següents casos:

a) la comunitat del monestir femení està subjecta a la potestat del bisbe,⁵⁸ al qual deu veritable respecte pel que fa a l'exercici públic del culte diví, la cura de les ànimes⁵⁹ i les formes d'apostolat corresponents a la pròpia condició;⁶⁰

b) el bisbe diocesà,⁶¹ amb ocasió de la visita pastoral o d'altres visites paternes, i també en cas de necessitat, pot disposar ell mateix solucions oportunes⁶² en constatar que hi ha abusos i després que les advertències presentades a la Superiora major no hagin tingut cap efecte;

c) el bisbe diocesà intervé en l'erecció del monestir donant el consentiment escrit abans que se sol·liciti l'aprovació de la Seu Apostòlica;⁶³

d) el bisbe diocesà intervé, en qualitat d'Ordinari del lloc, en el nomenament del capellà⁶⁴ i, també en qualitat d'Ordinari del lloc, en l'aprovació dels confessors ordinaris.⁶⁵ Tot això ha de donar-se "*considerant l'especificitat del carisma propi i les exigències de la vida fraterna en comunitat*";⁶⁶

e) el bisbe diocesà intervé en la supressió del monestir expressant el seu propi parer;⁶⁷

f) al bisbe diocesà, en qualitat d'Ordinari del lloc, i als seus superiors fa referència la monja exclaustada, romanent sota la seva dependència i cura;⁶⁸

g) el bisbe diocesà té la facultat, per causa justificada, d'entrar a la clausura i permetre, amb el consentiment de la Superiora major, a d'altres persones d'entrar-hi.⁶⁹

84. Per als monestirs congregats i per als monestirs associats els punts de sol·licitud pastoral abans indicats constitueixen les úniques formes possibles d'intervenció del bisbe diocesà, des del moment que han de ser salvaguardats els drets/deures de la Presidenta de la Congregació per als monestirs congregats i els drets/deures de l'Ordinari religiós de l'Institut que els associa respecte al monestir associat.

85. Per als monestirs confiats a la peculiar vigilància del bisbe diocesà, els punts de sol·licitud pastoral abans indicats s'han d'afegir als que el Codi de Dret Canònic presenta com a expressions de la peculiar vigilància, citats en el núm. 81 de la present Instrucció.

Capítol segon LA FEDERACIÓ DE MONESTIRS

I. Naturalesa i finalitat

86. La Federació és una estructura de comunió entre monestirs del mateix Institut erigida per la Santa Seu perquè els monestirs que comparteixen el mateix carisma no romanguin aïllats sinó que el custodiïn amb fidelitat i, prestant-se mútua ajuda fraterna, visquin el valor irrenunciable de la comunió.⁷⁰

87. La Federació està constituïda per diversos monestirs autònoms que tenen afinitat d'esperit i de tradicions i, si bé no estan configurats necessàriament segons un criteri geogràfic, sempre que sigui possible, no han d'estar geogràficament massa distants.⁷¹

88. La Santa Seu té la competència exclusiva d'erigir, suspendre, unir i suprimir les Federacions⁷² dels monestirs de monges.

89. Així mateix la Santa Seu té la competència exclusiva d'assignar un monestir autònom a una Federació o permetre el pas d'un monestir d'una Federació a una altra del mateix Institut.

90. La Federació de monestirs de monges, per la font de la qual deriva i per l'autoritat de la qual directament depèn i la regeix, és de dret pontifici, d'acord amb la norma del dret canònic.

91. Els Estatuts de la Federació han d'estar d'acord no sols amb el que estableix la present Instrucció, sinó també amb el caràcter, les lleis, l'esperit i les tradicions de l'Institut al qual pertanyen.

92. La Federació, d'acord amb aquesta instrucció i els propis Estatuts, en l'especificitat del propi carisma, promou la vida contemplativa en els monestirs, garanteix la seva ajuda en la formació inicial i permanent, com també l'intercanvi de monges i de béns materials.⁷³

93. D'acord amb el que disposa la Constitució apostòlica *Vultum Dei quaerere*, tots els monestirs, en principi, han de formar part d'una Federació.⁷⁴ Un monestir, per raons especials, objectives i justificades, amb el vot del capítol conventual pot sol·licitar a la Santa Seu ser dispensat d'aquesta obligació. La concessió d'aquesta dispensa està reservada a la Santa Seu. Un monestir, per causes objectives i justificades, amb el vot del capítol conventual pot demanar a la Santa Seu no pertànyer a una Federació. A la Santa Seu li competeix realitzar un adequat discerniment abans de concedir la sortida d'una Federació.

94. Obtinguda l'erecció canònica, la Federació sol·licita el reconeixement jurídic també en àmbit civil i estableix la seu legal en un dels monestirs que pertanyen a aquesta.

95. Diverses Federacions d'un mateix Institut, amb l'aprovació de la Santa Seu, poden constituir entre elles una *Confederació*⁷⁵ per donar direcció unitària i una certa coordinació a l'activitat de cadascuna de les Federacions.

96. La Santa Seu pot instituir o aprovar per a cada Institut una *Comissió Internacional* per tal d'afavorir l'estudi de temes relacionats amb la vida contemplativa segons el propi carisma.⁷⁶

97. La Federació, legítimament erigida, és una persona jurídica pública en l'Església, i, per tant, pot adquirir, posseir, administrar i alienar béns temporals, mobles i immobles, que són béns eclesiàstics, d'acord amb la norma del dret universal i propi.

98. Per mantenir viva i reforçar la unió dels monestirs, aplicant una de les finalitats de la Federació, es facilita entre els monestirs una certa comunicació de béns, coordinada per la Presidenta federal.

99. La comunicació de béns en una Federació s'aplica mitjançant aportacions, donacions i préstecs que els monestirs ofereixen per a altres monestirs que es troben en dificultat econòmica i per a les exigències comunes de la Federació.

100. La Federació considera els béns de què disposa com a mitjans necessaris i útils per aconseguir els propis fins.

101. Cada Federació constitueix un fons econòmic (caixa federal) per poder realitzar les finalitats federatives. Aquest fons serveix per cobrir les despeses ordinàries de la Federació mateixa i les relatives a la formació de les monges a nivell federal, per subvenir les necessitats de subsistència i de salut de les monges, per mantenir els edificis i per sostenir les noves fundacions.

102. El fons econòmic es finança amb les lliures aportacions dels monestirs, les donacions dels benefactors i els ingressos provinents de les vendes dels béns dels monestirs suprimits, segons el que estableix la present Instrucció.⁷⁷

103. L'economia de la Federació està gestionada pel Consell federal, presidit per la Presidenta federal, que compta amb la col·laboració de l'ecònoma federal.

104. En l'àmbit de l'administració ordinària, fan adquisicions i realitzen actes d'administració vàlidament la Presidenta federal i la ecònoma de la Federació en els límits del seu càrrec.

105. Per a les despeses i els actes d'administració extraordinària és necessària l'autorització del Consell federal i de l'Assemblea federal, segons el valor de l'import, que estableix el dret propi. Cada Federació, a l'Assemblea electiva, fixa la suma a partir de la qual cal tenir l'autorització del Consell federal i de l'Assemblea federal.

106. Si es tracta d'un negoci o d'una venda un valor que supera la suma fixada per la Santa Seu per a les regions o bé de donacions amb motiu d'un vot fet a l'Església, o de coses precioses pel seu valor històric i artístic, es requereix a més la llicència de la Santa Seu.

107. Per a la validesa de la venda i de qualsevol altre negoci pel qual la situació patrimonial de la Federació podria patir un dany, es requereix la llicència escrita de la Presidenta federal amb el consentiment del Consell o de l'Assemblea federal, segons el valor de l'operació, establerta en el dret propi.

108. Derogat el can. 638, §4 CIC, per a la validesa de la venda dels béns dels monestirs suprimits, la Presidenta de la Federació i el Consell federal, independentment del valor del bé que s'ha de vendre, necessiten sempre i únicament la llicència escrita de la Santa Seu.⁷⁸

109. Llevat d'una altra disposició de la Santa Seu,⁷⁹ la Presidenta de la Federació disposa dels ingressos per la venda dels béns dels monestirs totalment extingits que pertanyen a la Federació, segons el que estableix aquesta Instrucció.

II. La Presidenta federal

110. La Presidenta de la Federació, elegida per l'Assemblea federal segons el que contempnen els Estatuts de la Federació per un període de sis anys, no és una Superiora major i, en l'exercici del propi servei, actua segons el que li atribueix aquesta Instrucció⁸⁰ en conformitat amb el dret universal i propi.

111. Derogat el can. 628, §2, 1 ° CIC, la Presidenta de la Federació, en el temps establert, acompanya el Visitador regular en la visita canònica als monestirs federats com a covisitadora.⁸¹

112 La Presidenta de la Federació, quan es tracti de la visita canònica a la comunitat del propi monestir, delegarà a una Consellera federal com a covisitadora del Visitador regular.

113. La Presidenta de la Federació, cada vegada que la necessitat ho requereixi, pot visitar les comunitats dels monestirs federats acompanyada per una covisitadora, elegida per torn entre les conselleres, i per l'ecònoma de la Federació.

114. Totes les altres visites –maternes o fraternes– s'acordaran amb la Superiora del monestir.

115. La Presidenta de la Federació, al final de la visita canònica, indica per escrit a la Superiora major del monestir les solucions més adequades per als casos i les situacions que hagin sorgit durant la visita i informa de tot la Santa Seu.

116. La Presidenta de la Federació, durant la visita canònica, verifica com es viuen els temes continguts en els punts enumerats en el núm. 12 i desenvolupats en els nn. 13-35 de la Constitució Apostòlica *Vultum Dei quaerere*,⁸² i si s'observen les relatives normes d'aplicació, acordades en les Assemblees federals.

117. La Presidenta de la Federació vigila particularment sobre la formació inicial i permanent en els monestirs, sobre la coherència amb el carisma de l'Institut, de manera que cada comunitat sigui com un far que il·lumina el camí dels homes i de les dones del nostre temps.⁸³ Al final de la visita ha d'informar la Santa Seu sobre les reals possibilitats que té el monestir d'assegurar o no la formació inicial.

118. La formació de les formadores i de les seves col·laboradores es confia en part als monestirs i en part a la Federació; per tant, la Presidenta de la Federació està cridada a potenciar la formació a nivell federal⁸⁴ i a exigir la participació de les qui exerceixen el servei de la formació; si això no fos així remet la qüestió a la Santa Seu.

119. La Presidenta de la Federació posa en pràctica la formació prevista per l'Assemblea federal per a les qui són cridades a exercir el servei de l'autoritat⁸⁵ i n'exigeix la participació; si això no s'esdevé, remet la qüestió a la Santa Seu.

120. La Presidenta de la Federació, després de consultar el Consell Federal, tria els llocs més adequats per fer els cursos específics de formació de les formadores i les seves col·laboradores, així com per a les qui són cridades a exercir el servei de l'autoritat, establint la durada d'aquests cursos perquè no perjudiquin les exigències de la vida contemplativa⁸⁶ i comunitària.

121. Quan un monestir autònom ja no posseeix una real autonomia de vida⁸⁷ correspon a la Presidenta de la Federació referir la situació a la Santa Seu.

122. Quan la Superiora major d'un monestir nega a una monja l'autorització per passar a un altre monestir del mateix Institut, la Presidenta de la Federació, després de

fer el degut discerniment amb el seu Consell sobre la qüestió, n'ha d'informar la Santa Seu, que decideix el que cal fer.

III. El Consell federal

123. El Consell federal està format per quatre conselleres triades per l'Assemblea federal entre totes les monges professes solemnes dels monestirs de la Federació i roman en el càrrec per sis anys.

124. El Consell federal només té competència sobre allò que li atribueix aquesta Instrucció⁸⁸ i estigui eventualment establert en els Estatuts, però la Presidenta de la Federació pot consultar-ho cada vegada que ho consideri oportú.

125. El Consell federal és consultat per la Presidenta de la Federació després de cada visita canònica abans d'enviar per escrit a la Superiora major del monestir les solucions més adequades als casos i a les situacions que hagin sorgit durant la visita mateixa.

126. El Consell federal expressa el seu parer sobre l'elecció dels temps i els llocs més adequats on fer els cursos específics de formació de les formadores i de les seves col·laboradores, així com de les qui són cridades a exercir el servei de l'autoritat.

127. El Consell federal col·labora amb la Presidenta de la Federació en la redacció de l'*Informe* que s'ha d'enviar a la Santa Seu al final del sexenni sobre l'estat de la Federació i dels monestirs.

128. El Consell federal és consultat per la Presidenta de la Federació abans d'enviar a la Santa Seu la petició d'afiliació o de supressió d'un monestir.

129. El Consell federal dóna el seu consentiment a l'elecció de la Formadora federal que exerceix i coordina la formació inicial comuna.⁸⁹ Igualment, per causes greus, expressa la seva conformitat per a la remoció de la Formadora federal.

130. Derogat el can. 686, §2 CIC, el Consell federal dóna el seu consentiment per a la petició de l'indult d'exclaustració d'una monja de vots solemnes, després de l'any concedit per la Superiora major del monestir, fins al compliment dels tres anys.⁹⁰

131. El Consell federal dóna el seu consentiment per a la petició de pròrroga d'indult de exclaustació d'una monja de vots solemnes que s'ha de sol·licitar a la Santa Seu.⁹¹ La Presidenta federal, abans de presentar l'assumpte al Consell Federal, ha de tenir la valoració escrita de la Superiora major de la monja professa de vots solemnes que demana la pròrroga de l'indult, expressat col·legialment amb el Consell del monestir, previ consentiment de l'Ordinari del lloc on habitarà la monja, i comptant amb el parer del Bisbe diocesà o de l'Ordinari religiós competent.

132. El Consell federal assumeix les funcions del Consell del monestir autònom quan aquest últim, mitjançant l'afiliació, és confiat a la Presidenta de la Federació en el procés d'acompanyament per a la revitalització o per a la supressió del monestir.⁹²

IV. La Assemblea federal

133. La comunió que existeix entre els monestirs es fa visible a l'Assemblea federal, signe d'unitat en la caritat, que té principalment la tasca de tutelar entre els monestirs federats el patrimoni carismàtic de l'Institut i promoure una adequada renovació que hi estigui en harmonia, excepte el fet que cap Federació de monestirs de monges o Confederació de Federacions no representa tot l'Institut.

134. Participen de dret a l'Assemblea federal, la Presidenta federal, les Conselleres federals, l'ecònoma federal, la Superiora major i una delegada de cada monestir autònom federat, elegida pel capítol conventual; la Secretària federal exerceix únicament la funció de secretària d'actes.

135. L'Assemblea federal ordinària és convocada cada sis anys i s'hi renoven els càrrecs federals.

136. L'Assemblea federal intermèdia és convocada cada tres anys per verificar les tasques realitzades i per adoptar-hi eventuais solucions o canvis.

137. Si la necessitat ho exigeix o la conveniència ho suggereix, la Presidenta federal, amb el consentiment del Consell federal, pot convocar l'Assemblea federal extraordinària.

138. L'Assemblea federal, tant l'ordinària com la intermèdia, és convocada per la Presidenta almenys sis mesos abans del terme del sexenni o de la finalització del trienni.

139. L'Assemblea federal extraordinària és convocada per la Presidenta dos mesos abans de la seva celebració.

140. Quan la Presidenta federal cessa en el seu càrrec, per mort o per les altres maneres previstos pel dret,⁹³ la primera consellera convoca, en el termini d'un mes des de la vacant del càrrec, l'Assemblea federal extraordinària, que s'ha de celebrar en un termini de dos mesos des de la convocatòria. En aquest cas es procedeix novament a l'elecció de les conselleres federals i de l'ecònoma federal.

141. L'Assemblea federal:

a) rep l'Informe de la Presidenta federal sobre l'estat de la Federació i de cada un dels monestirs;

b) elegeix la Presidenta federal i al Consell federal;

c) elegeix l'ecònoma federal;

d) tracta els assumptes de més importància;

e) pren decisions i estableix normes que totes les monges han d'observar, després de l'aprovació definitiva de la Santa Seu;

f) elabora per a un sexenni els itineraris formatius comuns que cada comunitat es compromet a realitzar;

g) promou la realització de noves fundacions i les modalitats per posar-les en marxa, tant per iniciativa d'un monestir com de la Federació;

h) estableix un monestir com a seu de formació inicial comuna per als monestirs de la Federació;⁹⁴

i) defineix un projecte formatiu per a les qui són cridades a exercir el servei de la autoritat⁹⁵ i per a les formadores.⁹⁶

V. Oficis federals

142. L'administració de la Federació s'encomana a l'ecònoma federal, elegida per l'Assemblea federal per sis anys.

143. L'ecònoma federal té la responsabilitat de dur a terme el que hagi establert el Consell Federal i col·labora amb la Presidenta de la Federació, en el context de la Visita regular, en la supervisió del funcionament econòmic de cada monestir assenyalant-ne els aspectes positius i les deficiències, dades que han d'estar presents en l'*Informe* final de la visita.

144. La Secretària federal és escollida per la Presidenta de la Federació i dura sis anys en el càrrec, aquest servei pot ser exercit per una de les conselleres federals.

145. La Secretària federal, sempre que sigui possible, resideix al monestir escollit com a seu legal de la Federació i allà custodia els documents i manté actualitzat l'arxiu de la Federació.

146. Per indicació de la Presidenta de la Federació, la Secretària federal estableix l'ordre del dia i convoca el Consell federal, durant el qual exerceix la funció de secretària d'actes.

147. La Secretària federal, per indicació de la Presidenta de la Federació, prepara l'Assemblea federal.

148. La Formadora federal⁹⁷ és nomenada *ad nutum* per la Presidenta de la Federació amb el consentiment del Consell federal. La Formadora federal pot ser apartada del seu càrrec, per causes greus, per la Presidenta de la Federació amb l'aprovació del Consell.

VI. L'Assistent religiós

149. L'Assistent de la Federació representa la Santa Seu davant la Federació, però no davant els monestirs que la componen, i exerceix la seva funció seguint fidelment les disposicions relatives al seu càrrec i complint el mandat rebut en el marc de la pròpia competència.

150. L'Assistent de la Federació, pel fet que participa en certa mesura en la jurisdicció de la Santa Seu, és un prevere, nomenat per la Congregació per als Instituts de vida consagrada i les societats de vida apostòlica per a una o més federacions.

151. L'Assistent de la Federació no és un superior major i exerceix la seva missió amb esperit de col·laboració i de servei respecte a la Federació, afavorint la conservació del genuí esperit de l'Institut i ajudant amb el seu Consell la Presidenta en la conducció de la Federació, particularment en la formació a nivell federal i en la solució dels problemes econòmics de major importància.

152. El nomenament de l'Assistent de la Federació està reservat a la Santa Seu, però la Federació té la facultat de presentació.

153. El nomenament de l'Assistent és *ad nutum Sanctae Sedis*.

154. La Presidenta de la Federació, en el temps establert, ha de presentar a la Santa Seu els noms de tres possibles candidats per a la funció d'Assistent de la Federació, adjuntant els resultats de les consultes prèvies de les comunitats dels diversos monestirs de la Federació, el *curriculum vitae* de cada un dels candidats, l'opinió pròpia i la del Consell de la Federació, el vist-i-plau dels Ordinaris dels candidats. La Santa Seu es reserva, de la forma considerada més adequada i convenient, el fet de completar les informacions relatives als candidats per a la funció d'Assistent.

155. L'Assistent de la Federació ha de transmetre cada any un breu informe sobre la seva gestió, sobre el funcionament de la Federació, assenyalant possibles situacions particulars. Al terme del seu mandat l'Assistent envia a la Congregació per als Instituts de vida consagrada i les societats de vida apostòlica un Informe amb majors detalls sobre l'estat de la Federació.

Capítol tercer LA SEPARACIÓ DEL MÓN

I. Noció i rellevància per a la vida contemplativa

156. Partint de l'enunciat del Codi,⁹⁸ es recorda que la separació del món caracteritza la naturalesa i les finalitats dels Instituts de vida consagrada religiosos i

correspon al principi paulí de no conformar-se a la mentalitat d'aquest món,⁹⁹ fugint de tota forma de mundanitat.

Per a la vida religiosa, la clausura constitueix una obligació comuna a tots els Instituts¹⁰⁰ i expressa l'aspecte material de la separació del món –de la qual, però, no n'escota l'abast– contribuint a crear a cada casa religiosa un clima i un ambient que afavoreixin el recolliment, necessaris per a la vida pròpia de tot Institut religiós, però especialment per a aquells lliurats a la contemplació.

157. A la vida contemplativa de les monges mereix una particular atenció l'aspecte de la separació del món per l'elevada estima que la comunitat cristiana nodreix envers aquest estil de vida, signe de la unió exclusiva de l'Església-Esposa amb el seu Senyor, summament estimat.

158. La vida de les monges contemplatives, dedicades de manera especial a la pregària, per tal de tenir constantment el cor orientat vers el Senyor, en l'ascesi i en el fervent progrés de la vida espiritual, no és més que una tensió constant cap a la Jerusalem celestial, una anticipació de l'Església escatològica, fixa en la possessió i en la contemplació del rostre de Déu.

159. La comunitat del monestir de monges, situada com a ciutat al cim de la muntanya i llum en el portallànties,¹⁰¹ fins i tot en la senzillesa de la seva vida, representa visiblement la meta cap a la qual camina tota la comunitat eclesial que, fervorosa a l'acció i lliurada a la contemplació, avança per les sendes del temps amb la mirada fixa en la futura recapitulació de tot en Crist.

160. L'aspecte material de la separació del món troba una manifestació particular en la clausura, que és el lloc de la intimitat de l'Església esposa, perquè, a la llum de l'especial vocació i missió eclesial, la clausura de les contemplatives respon a l'exigència, considerada prioritària, d'estar amb el Senyor.

161. Amb el nom de clausura s'entén l'espai monàstic separat de l'exterior i reservat a les monges, en la qual només en cas de necessitat pot ser admesa la presència d'estranyos. Ha de ser un espai de silenci i de recolliment on es pugui desenvolupar la recerca permanent del rostre de Déu, segons el carisma de l'Institut.

162. La clausura evoca aquella *cel·la del cor* on cada un és cridat a viure la unió amb el Senyor. Acollida com a do i escollida com a resposta lliure d'amor, és el lloc de

la comunió espiritual amb Déu i el proïsme, on la limitació dels espais i dels contactes és un benefici per a la interiorització dels valors evangèlics.¹⁰²

163. La clausura no és només un mitjà ascètic d'immens valor, sinó que és una manera de viure la Pasqua de Crist, com a anunci joiós i anticipació profètica de la possibilitat oferta a cada persona i a tota la humanitat de viure únicament per Déu, en Jesucrist.¹⁰³

164. En els monestirs de monges, la clausura s'ha d'entendre en sentit positiu com un espai per a l'ús i la intimitat de les monges que viuen la vida contemplativa, un espai de vida domèstica, familiar, dins del qual la comunitat viu la vida fraterna en la seva dimensió més íntima.

165. En els monestirs de monges, la clausura, en sentit privatiu, cal considerar com un espai que cal protegir, per evitar l'accés d'estranyers.

166. La modalitat de la separació de la part exterior a l'espai exclusivament reservat a les monges ha de ser material i eficaç, no sols simbòlica o espiritual. És competència del Capítol conventual del monestir determinar la modalitat de separació de l'exterior.

167. Cada monestir ha de mantenir amb gran sol·licitud la seva fisonomia principalment o fonamentalment contemplativa, comproment-se de forma particular a crear i viure un àmbit de silenci exterior i interior en la pregària,¹⁰⁴ en l'ascesi i en el fervent progrés espiritual, en l'acurada celebració de la litúrgia, en la vida fraterna en comú, en l'observança de la regla i en la disciplina de la separació del món.

II. Els mitjans de comunicació

168. La normativa sobre els mitjans de comunicació social, en la gran varietat que se'ns presenta actualment, té per objecte la salvaguarda del recolliment i del silenci: es pot, en efecte, buidar el silenci contemplatiu quan s'omple la clausura de sorolls, de notícies i de paraules. El recolliment i el silenci és de gran importància per a la vida contemplativa en tant que "*espai necessari d'escolta i de ruminatio de la Paraula i requisit per a una mirada de fe que capti la presència de Déu en la història personal, en la dels germans [...] i en els avatars del món*".¹⁰⁵

169. Aquests mitjans, per tant, s'han d'usar amb sobrietat i criteri, no sols pel que fa als continguts sinó també a la quantitat d'informacions i al tipus de comunicació, "*perquè estiguin al servei de la formació per a la vida contemplativa i de les necessàries comunicacions, i no siguin ocasió per a la distracció i l'evasió de la vida fraterna en comunitat, ni siguin nocius per a la vostra vocació ni obstacle per a la vostra vida enterament dedicada a la contemplació*".106

170. L'ús dels mitjans de comunicació, per raons d'informació, de formació o de treball, es pot permetre al monestir, amb prudent discerniment, per a utilitat comuna, segons les disposicions del capítol conventual contingudes en el projecte comunitari de vida.

171. Les monges procuren tenir la deguda informació sobre l'Església i el món, no amb multitud de notícies, sinó sabent escollir-ne les que són essencials a la llum de Déu, per a dur-les a la pregària, en sintonia amb el cor de Crist.

III. La clausura

172. Cadascun dels monestirs de monges o Congregació monàstica femenina, d'acord amb el can. 667, §3 CIC i la present Instrucció, segueix la clausura papal o la defineix en les Constitucions o en un altre codi del dret propi, respectant la pròpia índole.107

173. El Bisbe diocesà o l'Ordinari religiós vigilen sobre l'observança de la clausura en els monestirs confiats a la seva atenció, ajudant la Superiora, a la qual correspon la custòdia immediata.

174. Derogada la disposició del can. 667, §4 CIC, el Bisbe diocesà, així com l'Ordinari religiós, no intervé en la concessió de la dispensa de la clausura.108

175. Derogada la disposició del can. 667, §4 CIC, la dispensa de la clausura correspon únicament a la Superiora major, la qual, en el cas que aquesta dispensa superi els quinze dies, pot concedir-la només després d'haver obtingut el consentiment del seu Consell.109

176. Abrogada la limitació present en la Instrucció *Verbi sponsa*,110 per una raó justificada la Superiora major, d'acord amb la norma del ca. 665, § 1 CIC, amb el

consentiment del seu Consell, pot autoritzar l'absència del monestir de la monja professa de vots solemnes per no més d'un any, després de consultar al Bisbe diocesà o l'Ordinari religiós competent.

177. Derogat el can. 686, §2 CIC, la Superiora major, amb el consentiment del seu Consell, pot concedir l'indult d'exclaustració a una monja professa de vots solemnes, per no més d'un any, previ consentiment de l'Ordinari del lloc on romandrà la monja, i després de comptar amb el parer del Bisbe diocesà o de l'Ordinari religiós competent.¹¹¹

178. Derogat el can. 686, §2 CIC, una pròrroga de l'indult de exclaustració pot ser concedida per la Presidenta federal, amb el consentiment del seu Consell, a la monja professa de vots solemnes d'un monestir de la Federació per un temps no superior a dos anys.¹¹²

179. Per a aquesta concessió la Presidenta federal, abans de presentar la qüestió al Consell Federal, ha d'obtenir el parer per escrit de la Superiora major de la monja professa de vots solemnes que sol·licita la pròrroga de l'indult, expressat col·legialment juntament amb el Consell del monestir, previ consentiment de l'Ordinari del lloc on s'establirà la monja, i el parer del Bisbe diocesà o de l'Ordinari religiós competent.

180. Tota ulterior pròrroga de l'indult de exclaustració queda reservada únicament a la Santa Seu.¹¹³

181. Durant la visita canònica els Visitadors han de verificar l'observança de tots els elements propis de la vida contemplativa segons el descrit en la Constitució *Vultum Dei quaerere*¹¹⁴ amb especial referència a l'aspecte de la separació del món.

182. L'Església, per la immensa estima que té per la seva vocació, encoratja les monges a viure fidelment i amb sentit de responsabilitat l'esperit i la disciplina de la clausura per a promoure en la comunitat una profitosa i completa orientació cap a la contemplació de Déu u i Tri.

IV. La clausura papal

183. La clausura papal, instaurada l'any 1298 per Bonifaci VIII, es defineix "*segons les normes donades per la Seu Apostòlica*"¹¹⁵ i exclou tasques externes d'apostolat.

184. Si Pius XII l'havia distingit en clausura papal major i menor¹¹⁶ el *Codi de Dret Canònic* reconeix un sol tipus de clausura papal, que s'observa en els monestirs de monges totalment lliurades a la vida contemplativa.¹¹⁷

185. La clausura papal, per a les monges, significa un reconeixement de l'especificitat de la vida totalment contemplativa que, en desenvolupar de manera especial l'espiritualitat de l'amor sponsal amb Crist, esdevé signe i realització de la unió exclusiva de l'Església Esposa amb el seu Senyor.

186. Una real separació del món, caracteritzada principalment pel silenci i la solitud,¹¹⁸ expressen i protegeixen la integritat i la identitat de la vida totalment contemplativa, perquè sigui fidel al seu carisma específic i a les sanes tradicions de l'Institut.

187. La vida integralment contemplativa, per a ser considerada de clausura papal, ha d'estar totalment ordenada a aconseguir la unió amb Déu en la contemplació.

188. Un Institut és considerat de vida integralment contemplativa si:

a) els seus membres orienten tota la seva activitat, interior i exterior, de la intensa i constant recerca de la unió amb Déu en el monestir i a la contemplació del seu rostre;

b) exclou compromisos externs i directes d'apostolat i, ordinàriament, la participació física en esdeveniments i ministeris de la comunitat eclesial. Aquesta participació, previ consentiment del Capítol conventual, ha de ser permesa només en ocasions particulars pel bisbe diocesà o per l'Ordinari religiós del monestir;

c) posa en pràctica la separació del món, segons modalitats concretes establertes pel Capítol conventual, de manera radical, concreta i eficaç i no simplement simbòlic, segons les normes del dret universal i propi, d'acord amb el carisma de l'Institut

V. Normativa sobre la clausura papal

189. Donada la varietat d'Instituts lliurats a una vida integralment contemplativa i de les seves tradicions, a més del que estableix la present Instrucció, algunes modalitats de separació del món es deixen a les Constitucions o a altres codis del dret propi de l'Institut que, d'acord amb el seu carisma, poden establir fins i tot normes més severes sobre la clausura, que han de ser aprovades per la Seu Apostòlica.

190. La llei de la clausura papal s'estén a l'edifici i a tots els espais, interns i externs, del monestir reservats exclusivament a les monges, on només en cas de necessitat pot ser admesa la presència d'estranyos. Ha de ser un espai de silenci i de recolliment, sense obres externes, on pugui desenvolupar-se amb més facilitat la recerca permanent del rostre de Déu, segons el carisma de l'Institut.

191. La participació dels fidels en les celebracions litúrgiques a l'església o a l'oratori del monestir, o bé en la *lectio divina*, no permet la sortida de les monges de la clausura papal ni l'entrada dels fidels en el cor de les monges, excepte en casos particulars segons el parer del Capítol conventual.

192. En virtut de la llei de la clausura papal, les monges, les novícies i les postulants han de viure dins de la clausura del monestir, i no els és lícit sortir-ne, llevat dels casos previstos pel dret; ni està permès a ningú entrar en l'àmbit de la clausura del monestir, excepte en els casos previstos.

193. En els monestirs de vida completament contemplativa, les normes sobre la separació del món de les germanes externes, si estan contemplades per les Constitucions o per altres codis del dret propi de l'Institut, han de ser definides pel dret particular.

194. La concessió de permisos per entrar i sortir de la clausura papal requereix sempre una causa justa, és a dir, determinada per una veritable necessitat d'alguna de les monges o del monestir: es tracta d'una exigència de tutela de les condicions requerides per a la vida integralment contemplativa i, per part de les monges, de coherència amb la seva opció vocacional.

195. On sigui habitual anotar en un llibre les entrades i les sortides pot conservar-se, segons determini el Capítol conventual, fins i tot com una contribució per al coneixement de la vida i de la història del monestir.

196. Correspon a la Superiora major del monestir la custòdia directa de la clausura, garantir les condicions concretes de la separació del món i promoure, dins el monestir, l'amor al silenci, al recolliment i a la pregària.

197. Correspon a la Superiora major expressar la seva opinió sobre la conveniència de les entrades i sortides de la clausura papal, valorant amb prudent discreció la necessitat, a la llum de la vocació integralment contemplativa, segons el que estableixen les Constitucions o per un altre text del dret propi i disposa aquesta Instrucció.

198. Correspon a la Superiora major del monestir amb clausura papal nomenar una monja professa de vots solemnes per al servei de la porteria i, si el dret propi no contempla la presència de germanes externes, permetre a una germana que faci els serveis propis de les germanes externes per un període limitat de temps.

199. Tota la comunitat té l'obligació moral de tutelar, promoure i observar la clausura papal, de manera que no prevalguin motivacions secundàries o subjectives sobre el fi que es proposa aquest tipus de separació.

200. La sortida de la clausura papal, llevat d'indults particulars de la Santa Seu o en cas de perill, és autoritzada per la Superiora major en els casos ordinaris, referits a la salut de les monges, l'assistència a les monges malaltes, la participació en cursos o reunions de formació inicial i permanent organitzats per la Federació o per un altre monestir, l'exercici dels drets civils i aquelles necessitats del monestir que no poden ser ateses d'una altra manera.

201. Per enviar novícies o professes de vots temporals, quan fos necessari, a fer part de la formació en un altre monestir de l'Institut, així com per fer trasllats temporals o definitius a altres monestirs del mateix Institut, la Superiora major expressa el seu consentiment, amb la intervenció del Consell o del Capítol conventual segons la norma de les Constitucions o d'un altre codi del dret propi.

202. L'entrada a la clausura papal està permesa, excepte indults particulars de la Santa Seu, als Cardenals, els quals poden portar amb ells algun acompanyant, als Nuncis i als Delegats Apostòlics en els llocs subjectes a la seva jurisdicció, als Visitadors durant la Visita canònica, al Bisbe diocesà,¹¹⁹ a l'Ordinari religiós competent i a altres persones autoritzades per la Superiora major per causa justa.

203. A més, es permet l'entrada a la clausura papal previ permís de la Superiora:

- al prevere per administrar els Sagraments a les malaltes, per assistir les que pateixen llargues o greus malalties, per celebrar alguna vegada per elles la Santa Missa, per a les processons litúrgiques i els funerals;
- als qui pel seu treball o competències són necessaris per a atendre la salut de les monges, per a la formació i per proveir a les necessitats del monestir;
- a les aspirants i a les monges de pas, també d'altres instituts de vida contemplativa.

VI. La clausura definida en les Constitucions

204. Els monestirs que associen a la vida contemplativa alguna activitat en favor del poble de Déu o practiquen formes més àmplies d'hospitalitat d'acord amb la tradició del mateix Institut, defineixen la seva clausura en les Constitucions o en un altre codi del dret propi.

A. Clausura constitucional

205. La clausura constitucional, que ha substituït en el Codi de Dret Canònic la clausura papal menor de Pius XII, és un tipus de clausura dirigit a monges que professen la vida contemplativa associant "*legítimament al seu càrrec alguna obra d'apostolat o de caritat cristiana*".¹²⁰

206. Amb el nom de clausura constitucional es considera l'espai monàstic separat de l'exterior que, com a mínim, ha de comprendre la part del monestir, de l'horta i del jardí, reservats exclusivament a les monges, en la qual només en cas de necessitat pot ser admesa la presència d'estranyes. Ha de ser un espai de silenci i de recolliment, on pugui realitzar-se la recerca permanent del rostre de Déu, segons el carisma de l'Institut, considerant les obres d'apostolat o de caritat realitzades per les monges.

207. Aquest tipus de clausura, "*adaptada al seu caràcter propi i determinada en les Constitucions*",¹²¹ és autoritzada per la Seu Apostòlica, que aprova les Constitucions o un altre codi del dret propi de l'Institut.

B. Clausura monàstica

208. A les expressions *clausura papal* i *clausura constitucional*, presents en el Codi de Dret Canònic, Sant Joan Pau II en l'exhortació apostòlica postsinodal *Vita Consecrata*¹²² n'havia afegit una tercera: la *clausura monàstica*.

209. Abans de *Vita Consecrata* aquesta expressió s'usava per definir la clausura dels monjos,¹²³ més rigorosa que la clausura comuna a tots els religiosos,¹²⁴ però menys rígida que la clausura papal i comparable, sota certs aspectes, amb la clausura constitucional de les monges.

210. Per als monestirs de monges contemplatives, la clausura monàstica, tot conservant el caràcter d'una disciplina més estricta respecte a la clausura comuna, permet associar a la funció primària del culte diví formes més àmplies d'acollida i d'hospitalitat.¹²⁵

211. La clausura monàstica, pel fet d'estar present en les Constitucions o en un altre codi del dret propi, és una expressió peculiar de la clausura constitucional.

VII. Normativa sobre la clausura constitucional

212. És competència de la Superiora major del monestir, amb el consentiment del seu Consell, determinar clarament per escrit l'àmbit de la clausura constitucional, delimitar-lo i modificar-lo per una causa justa.

213. En virtut de la llei de la clausura constitucional, les monges, les novícies i les postulants han de viure dins de la clausura del monestir, i no els és lícit sortir-ne, excepte en els casos previstos pel dret, ni està permès a ningú entrar en l'àmbit de la clausura del monestir fora dels casos previstos i sense el permís de la superiora.

214. La participació dels fidels en les celebracions litúrgiques a l'església o a l'oratori del monestir, o bé en la *lectio divina* en un altre lloc adequat del monestir, permet la sortida de les monges de la clausura constitucional romanent en l'àmbit del mateix monestir, mentre que roman prohibida l'entrada dels fidels a la part de la casa subjecta a aquest tipus de clausura.

215. Cadascuna de les monges n'és coresponsable i ha de contribuir, amb gran estima pel silenci i la solitud, perquè el règim exterior de la clausura constitucional conservi aquest valor interior fonamental, a través del qual la clausura és font de vida espiritual i testimoni de la presència de Déu.

216. Poden entrar en l'àmbit de la clausura constitucional, amb el consentiment de la Superiora major del monestir:

a) les persones necessàries per al servei de la comunitat des d'un punt de vista espiritual, formatiu i material;

b) les monges d'altres comunitats, que estiguin de pas o siguin hostes al monestir;

c) les joves en recerca vocacional.

217. La Superiora major del monestir pot permetre les sortides de la clausura constitucional per causa justa, tenint en compte les indicacions donades per la present Instrucció.

218. La Superiora major del monestir amb clausura constitucional nomena monges per al servei de la porteria i de l'hostatgeria, i autoritza algunes monges a treballar en les obres o en els tallers del monestir ubicats fora de l'àmbit de la clausura, determinant el temps de la seva permanència fora de la mateixa.

Capítol quart **LA FORMACIÓ**

219. La monja passa a ser, amb tot el dret, membre de la comunitat del monestir *sui iuris* i participant dels seus béns espirituals i temporals amb la professió dels vots solemnes, resposta lliure i definitiva a la crida de l'Esperit Sant.

220. Les candidates es preparen per a la professió solemne passant per les diferents etapes de la vida monàstica; durant aquestes reben una formació adequada, i, encara que de diferents maneres, formen part de la comunitat del monestir.

I. Principis generals

221. La formació per a la vida monàstica contemplativa es basa en la trobada personal amb el Senyor. Comença amb la crida de Déu i la decisió de cadascuna de seguir, segons el propi carisma, les petjades de Crist, com a deixeble seva, sota l'acció de l'Esperit Sant.

222. Fins i tot essent important adquirir coneixements, la formació en la vida consagrada, i especialment en la vida monàstica contemplativa, consisteix sobretot en la identificació amb Crist. Es tracta, en efecte, d'*"un itinerari de progressiva assimilació dels sentiments de Crist cap al Pare"*,¹²⁶ fins arribar a dir amb sant Pau: *"Per a mi, viure és Crist"*.¹²⁷

223. Tant les candidates com les monges han de tenir present que en el procés formatiu no es tracta tant d'adquirir nocions, sinó de *"conèixer l'amor de Crist, que sobrepassa tot coneixement"*.¹²⁸ Tot això fa que el procés formatiu duri tota la vida i cada monja es consideri sempre en formació.

224. La formació, com a procés continu de creixement i de conversió que abasta tota la persona, ha d'afavorir el desenvolupament de la dimensió humana, cristiana i monàstica de les candidates i de les monges, vivint radicalment l'Evangeli, de tal manera que la pròpia vida esdevingui una profecia.

225. La formació en la vida monàstica contemplativa ha de ser integral, és a dir, ha de tenir en compte la persona en la seva totalitat perquè desenvolupi harmònicament les pròpies qualitats psíquiques, morals, afectives i intel·lectuals, i s'integri activament en la vida comunitària. Cap d'aquestes dimensions de la persona no ha de ser exclosa de l'àmbit de la formació tant inicial com permanent o contínua.

226. La formació monàstica contemplativa ha de ser orgànica, gradual i coherent en les seves diverses etapes, atès que està cridada a promoure el desenvolupament de la persona de forma harmònica i progressiva, respectant plenament la singularitat de cadascuna.

227. Sota l'acció de l'Esperit Sant, tant les candidates com les monges són les protagonistes principals de la pròpia formació i les responsables d'assumir i d'interioritzar tots els valors de la vida monàstica.

228. Per aquest motiu, el procés formatiu ha de prestar atenció al caràcter únic de cada germana i al misteri que porta en si, com també als seus dons particulars, per afavorir el seu creixement mitjançant el coneixement de si mateixa i la recerca de la voluntat de Déu .

229. En la formació inicial té particular importància la figura de la formadora. En efecte, si bé "*Déu Pare és el formador per excel·lència*", però "*en aquesta obra Ell se serveix de les mediacions humanes*", entre les quals es troben les formadores, que en la seva missió principal "*mostraran la bellesa del seguiment del Senyor i el valor del carisma en què aquest es concreta*".129

230. És responsabilitat de cada monestir i de la Federació posar especial atenció en l'elecció de les formadores i promoure la seva formació.130

II. La formació permanent

231. Per formació permanent o contínua s'entén un itinerari que dura tota la vida,131 tant personal com comunitari, i "*que ha de portar a la configuració amb el Senyor Jesús i a l'assimilació dels seus sentiments en la seva total oblació al Pare*".132 És, per tant, un procés de contínua conversió del cor, "*exigència intrínseca de la consagració religiosa*",133 i exigència de fidelitat creativa a la pròpia vocació. La formació permanent o contínua és l'humus de la formació inicial.134

232. La formació permanent o contínua, com a tal, ha de ser considerada prioritària tant en el projecte de vida comunitari com en el projecte de vida de cadascuna de les monges.

233. La finalitat de la formació permanent és nodrir i custodiar la fidelitat, tant de cadascuna de les monges com de la comunitat, i dur a terme el que ja s'ha començat en la formació inicial, perquè la persona consagrada pugui expressar plenament el seu propi do a l'Església, segons un carisma específic.

234. El que caracteritza aquesta etapa respecte a les altres és l'absència de metes ulteriors a curt termini, i això pot causar un impacte a nivell psicològic: ja no hi ha res més per preparar-se, sinó només una quotidianitat que s'ha de viure en el lliurament ple de si mateixa al Senyor i a l'Església.

235. La formació permanent té lloc en el context de la vida quotidiana: en la pregària i en el treball, en el món de les relacions, especialment en la vida fraterna en comunitat, i en la relació amb el món exterior, segons la vocació contemplativa.

236. La formació permanent conrea la capacitat espiritual, doctrinal i professional, l'actualització i la maduració de la contemplativa, de tal manera que pugui realitzar de forma cada vegada més adequada el seu servei al monestir, a l'Església i al món, segons la pròpia forma de vida i les indicacions de la Constitució Apostòlica *Vultum Dei quaerere*.

237. Cada monja es veurà animada a assumir la responsabilitat del propi creixement humà, cristià i carismàtic a través del projecte de vida personal, del diàleg amb les germanes de la comunitat monàstica, i en particular amb la Superiora major, així com a través de la direcció espiritual i els estudis específics contemplats en les *Orientacions* per a la vida monàstica contemplativa.

238. Cada comunitat, juntament amb el projecte comunitari, està cridada a elaborar un programa de formació permanent sistemàtic i precís, que abasti tota l'existència de la persona.¹³⁵ Aquest programa s'estructurarà tenint en compte les diverses fases de la vida¹³⁶ i els diferents serveis realitzats per les monges, particularment de les superiores i de les formadores.¹³⁷

239. La Superiora major promou la formació permanent de la comunitat mitjançant el Capítol conventual, els dies de recés, els exercicis espirituals anuals, trobades per compartir la Paraula de Déu, revisions de vida periòdiques, recreacions en comú, jornades d'estudi, diàleg personal amb les germanes i trobades fraterns.

240. És responsabilitat de la Superiora major i de cada membre de la comunitat assegurar que la vida fraterna sigui formativa i ajudi cada germana en el seu camí cap a la total configuració amb Crist, finalitat última de tot el procés formatiu,¹³⁸ i a manifestar en cada moment de la seva vida "*la total i joiosa pertinença a Crist*".¹³⁹

241. Quedant establert que la seu ordinària de la formació permanent és el propi monestir i que la vida fraterna ha d'afavorir el camí formatiu de les germanes,¹⁴⁰ per assegurar una formació permanent o contínua més adequada s'aconsella vivament la col·laboració entre les diferents comunitats monàstiques, usant els mitjans de comunicació apropiats.¹⁴¹

III. Instruments de formació permanent

242. Amb tota seguretat, el primer instrument de formació permanent per a tots els consagrats, encara més per a les contemplatives, és la cura de la *vida de pregària*: litúrgies cuidades i dignes, segons les possibilitats de la comunitat; fidelitat als moments de pregària personal, per garantir aquest espai on sigui possible entaular una relació íntima amb el Senyor; atenció a la relació amb la Paraula, a través de la *lectio* personal i la *collatio* comunitària, quan sigui possible.¹⁴²

243. Cura i atenció del sagrament de la reconciliació i de la direcció espiritual, estant atentes a l'elecció de confessors preparats per sostenir i acompanyar el camí d'una comunitat de vida contemplativa amb discreció, saviesa i prudència.¹⁴³

244. La *formació intel·lectual* s'ha de garantir a través d'un projecte establert per la comunitat que consideri, en la mesura possible, el nivell cultural de totes, perquè totes puguin recollir alguna cosa útil per al propi camí.

245. Útils i importants són també els cursos de formació comuns entre diversos monestirs de la mateixa família carismàtica,¹⁴⁴ és a dir cursos federals o interfederals, sense oblidar que "*la formació, i especialment la permanent..., té el seu humus en la comunitat i en la vida quotidiana*".¹⁴⁵

246. Un clima de *relacions fraternals* autèntiques, centrades en veritable caritat i bondat, és fonamental per permetre a cada membre de la comunitat un espai propi de vida i d'expressió.

247. És tasca de cadascuna trobar un just equilibri en el lliurament de si mateixa a través del *treball*, perquè aquest últim es visqui com un servei serè i joiós a Déu i a la comunitat. I és tasca també de la comunitat estar atenta perquè cap no s'hagi de carregar amb treballs particularment pesats que absorbeixin les energies de la ment i del cos, en detriment de la vida espiritual. El treball com a tal pot ser una manera de posar a disposició els propis talents i, així, col·laborar en l'expressió de la bellesa de la persona; arriba a ser perillós quan s'absolutitza i atrapa l'atenció en detriment de l'esperit.¹⁴⁶

248. No s'han de descuidar els *mitjans ascètics* que pertanyen a la tradició de cada espiritualitat, com una manera de controlar els instints de la pròpia naturalesa i orientar-los cap al servei del regne segons el propi carisma.¹⁴⁷

249. També la deguda *informació* sobre tot el que passa al món és un mitjà important per revitalitzar la consciència i la responsabilitat de la pròpia missió apostòlica, que s'ha de tenir cura a través dels mitjans de comunicació, amb especial atenció d'usar-los amb prudència i discreció perquè això no arribi a ser perjudicial per a la vida contemplativa.¹⁴⁸

IV. La formació inicial

250. La formació inicial és el temps privilegiat en el qual les germanes candidates a la vida monàstica contemplativa, amb un acompanyament especial de la formadora i de la comunitat, són introduïdes en el seguiment de Crist, segons un determinat carisma, assumint i integrant progressivament seus dons personals amb els valors autèntics i característics de la pròpia vocació.

251. La formació inicial està estructurada en tres etapes consecutives: el postulatat, el noviciat i el temps de la professió temporal o juniorat, precedides per l'aspiratat, on les candidates creixen i maduren fins a arribar a assumir definitivament la vida monàstica en un determinat Institut .

252. En la formació inicial és de gran importància que entre les diferents etapes hi hagi harmonia i gradualitat dels continguts. És igualment important que entre la formació inicial i la formació permanent o contínua hi hagi continuïtat i coherència, per tal que es creï en el subjecte "*la disponibilitat per deixar-se formar cada un dels dies de la seva vida*".¹⁴⁹

253. Tenint present que la persona es construeix molt lentament i que la formació haurà d'estar atenta a arrelar en el cor "*els sentiments de Crist envers el Pare*"¹⁵⁰ i els valors humans, cristians i carismàtics propis, "*a la formació inicial s'ha de reservar un ampli espai de temps*",¹⁵¹ "*no inferior a nou anys, ni superior als dotze*".¹⁵²

254. Durant aquest temps s'ha de posar en pràctica "*un discerniment serè, lliure de les temptacions del nombre o de l'eficàcia*".¹⁵³ A més, en cada monestir s'ha de prestar especial atenció al discerniment espiritual i vocacional, assegurant a les candidates un acompanyament personalitzat promovent itineraris formatius aptes per a elles,¹⁵⁴ prestant particular atenció perquè la formació sigui veritablement integral – humana, cristiana i carismàtica– i toqui totes les dimensions de la persona.

255. La constitució de comunitats monàstiques internacionals i multiculturals manifesta la universalitat d'un carisma, però l'acollida de vocacions provinents d'altres Països ha de ser objecte d'un adequat discerniment.

256. Un dels criteris d'acollida el dóna la possibilitat de difondre en el futur la vida monàstica en Esglésies particulars on no hi ha present aquesta forma de seguiment de Crist.

257. S'ha d'evitar terminantment el reclutament de candidates d'altres Països amb l'única finalitat de salvaguardar la supervivència del monestir.¹⁵⁵

258. Cada monestir *sui iuris*, des del moment de la seva erecció és la seu del noviciat i de formació, inicial i permanent o contínua.¹⁵⁶

259. En el cas que, en ocasió de la visita canònica, resulti que un monestir *sui iuris* no pugui garantir una formació de qualitat, la formació inicial s'ha de realitzar en un altre monestir de la Federació o a la seu de formació inicial comuna de diversos monestirs.¹⁵⁷

260. El monestir fundat, però encara no erigit canònicament, i el monestir afiliat són només seu de formació permanent o contínua.

261. El monestir fundat, però encara no erigit canònicament, pot ser seu de noviciat i seu de formació inicial, si es donen les condicions establertes en la present Instrucció respecte a la formació.

A. Aspirantat

262. L'aspirantat, considerat un primer coneixement del monestir per part de la candidata i de la candidata per part de la comunitat del monestir, comporta una sèrie de contactes i temps d'experiència en comunitat, fins i tot prolongats. Aquest coneixement serà útil també per superar en aquesta fase possibles llacunes en el camí de formació humana i religiosa.

263. És competència de la Superiora major amb el seu Consell, tenint en compte cadascuna de les candidates, establir els temps i les modalitats que l'aspirant transcorrerà en comunitat i fora del monestir.

264. El Senyor Jesús ha ensenyat que qui emprèn una acció important ha de primer ponderar bé si té "*el necessari per dur-la a terme*".¹⁵⁸ Per això, qui pensa

iniciar el camí de la vida contemplativa ha de transcórrer un cert temps reflexionant sobre les seves capacitats reals i fer un primer examen personal de l'autenticitat de la crida a la vida monàstica contemplativa.

265. Tenir "*el necessari*" significa posseir les qualitats naturals i psicològiques, una normal obertura als altres, equilibri psíquic, esperit de fe i voluntat ferma, que fan possible la vida en comunitat, en la continència, en l'obediència, en la pobresa i en la clausura.

266. Sense aquestes qualitats inicials no es pot pensar, ni per part de l'aspirant ni per part de la comunitat que acull, que hi hagi la vocació a la vida monàstica i contemplativa. Per tant, durant tota la formació inicial, però de manera especial durant l'aspirantat, s'ha de prestar una atenció particular a la dimensió humana.

267. Durant aquest temps, l'aspirant és confiada per la Superiora major a una germana professa solemne perquè pugui ser acompanyada i orientada a l'opció vocacional.

268. L'aspirantat, amb una durada mínima de dotze mesos, es pot prolongar segons les necessitats i el criteri de la Superiora major, amb el parer del seu Consell, però no més de dos anys.

B. Postulantat

269. El postulantat és una etapa necessària per a una adequada preparació per al noviciat,¹⁵⁹ durant la qual la candidata confirma la seva determinació de convertir-se a través d'un progressiu pas de la vida secular a la vida monàstica contemplativa.

270. Durant aquest temps, la postulant ha de ser introduïda gradualment en el procés d'assimilació dels elements fonamentals de la vida monàstica contemplativa.

271. El postulantat comporta una experiència més directa i concreta de la vida en comunitat segons un carisma específic.

272. Abans d'admetre una aspirant al postulantat s'ha d'examinar el seu estat de salut, si té una maduresa adequada a la seva edat, si té caràcter apropiat, si és sociable, sòlida en la doctrina i en la pràctica cristiana, si aspira a la vida monàstica amb sincera intenció, buscant en tot moment el rostre de Déu.

273. La postulante ha de ser confiada a la mestra de novícies o una monja professa solemne, amb qui la postulante pugui obrir-se amb tota confiança, que l'ajudi a mirar dins seu i que sàpiga discernir si hi ha una veritable crida a la vida monàstica contemplativa .

274. La postulante, amb l'ajuda de la formadora, es dedica especialment a la seva formació humana i espiritual, així com a aprofundir el seu compromís baptismal.

275. El postulantat té una durada mínima de dotze mesos i pot ser prolongat segons les necessitats per la Superiora major, després de sentir el parer del seu Consell, però no ha de superar els dos anys.

276. Durant aquest període les postulants viuen al monestir i segueixen la vida de comunitat segons les indicacions de la mestra i, a més de rebre ajuda per conèixer les seves capacitats en relació a la vida monàstica, al monestir poden aprofundir temes d'estudi o aprendre un ofici, segons les exigències de la comunitat i d'acord amb el que disposa la Superiora major amb el seu Consell.

C. Noviciat

277. El noviciat és el temps en el qual la novícia inicia la vida en un determinat Institut, continua el discerniment vocacional i l'aprofundiment de la seva decisió de seguir Jesucrist en l'Església i en el món d'avui, segons un determinat carisma.

278. El noviciat és el temps de prova, i té per objectiu conduir la candidata a prendre consciència més plena de la vocació segons un carisma específic, verificant la real i concreta capacitat de viure'l amb alegria i generositat, particularment pel que fa a la vida fraterna en comunitat.

279. El noviciat en els monestirs de monges té una durada de dos anys, dels quals el segon és l'any canònic; pel que fa a les absències se segueix el que estableix el can. 648 CIC.

280. Durant el noviciat la novícia sobretot ha d'aprofundir la seva amistat amb Crist, perquè sense aquesta amistat mai no serà capaç d'assumir i mantenir les promeses de lliurament a Ell i desitjar créixer en el coneixement del carisma que està

cridada a viure, plantejant-se si vol compartir la seva existència en una vida fraterna en comú amb les germanes que formen la comunitat del monestir.

281. La novícia obté això amb la pràctica de la *lectio divina* perllongada, guiada per una germana experta que sàpiga obrir el seu esperit a la intel·ligència de les Escriptures, guiada pels escrits dels Pares de l'Església i pels escrits i exemples de vida dels propis fundadors. El contacte íntim amb Crist ha de necessàriament conduir a una vida sacramental sòlida i a la pregària personal, en la qual la novícia ha de ser guiada i per a la qual se li ha de concedir un temps adequat.

282. La pregària personal troba la seva expressió en la pregària litúrgica comunitària, a la qual la novícia ha de dedicar totes les seves millors energies. En aquest clima d'amor a Crist i de pregària, la novícia s'obre a les germanes, les estima cordialment i viu en fraternitat amb elles.

283. La novícia és guiada per la mestra per conrear una autèntica devoció a la Verge Mare de Déu, model i empara de tota vida consagrada,¹⁶⁰ i adoptar-la com a exemple de dona consagrada.

284. L'edifici espiritual no es pot construir sense fonaments humans, per això les novícies han de perfeccionar les qualitats naturals i l'educació civil, i desenvolupar la seva personalitat, sentint-se veritablement responsables del seu creixement humà, cristià i carismàtic.

D. Juniorat

285. En aquesta etapa la inserció en la vida de la comunitat és plena, per tant l'objectiu és comprovar la capacitat de la professa temporal de trobar un equilibri entre les diverses dimensions de la vida monàstica contemplativa (pregària, treball, relacions fraternes, estudi...), aconseguint realitzar una síntesi personal del carisma, encarnant en les diverses situacions de la vida quotidiana.

286. Quedant en ferm el que estableix el dret universal sobre la professió vàlida i lícita dels vots temporals, el juniorat comprèn el temps de formació inicial que va des de la primera professió dels vots temporals a la professió solemne, en la qual la professa continua la formació espiritual, doctrinal i pràctica, segons el carisma i el dret propi de l'Institut.

287. La professió temporal s'emet per tres anys i es renova anualment fins a la conclusió dels cinc anys, completant un mínim de nou anys de formació inicial.

288. Si es considera oportú, el temps de la professió temporal el pot perllongar la Superiora major, segons el dret propi, d'acord amb el can. 657, §2 CIC, però procurant que no se superin els dotze anys de formació inicial.

289. A cada comunitat monàstica l'itinerari de formació inicial i permanent o contínua, així com la formació de les superiores dels monestirs,¹⁶¹ de les formadores¹⁶² i de les ecònomes, es programarà segons el carisma i el dret propi de l'Institut tenint present les Orientacions publicades per la Congregació per als Instituts de vida consagrada i les societats de vida apostòlica amb motiu i com a complement de la present Instrucció.

DISPOSICIONS FINALS

- La present Instrucció no es refereix només a coses futures¹⁶³ sinó que s'aplica en el present a tots els monestirs de monges de ritu llatí des del moment de la publicació.

- Les disposicions de la Constitució Apostòlica *Vultum Dei quaerere* per a tots els monestirs sobre l'obligació d'entrar en una Federació de monestirs s'aplica també a una altra estructura de comunió com l'Associació de monestirs o la Conferència de monestirs.

- Aquesta obligació és vàlida també per als monestirs associats a un Institut masculí o reunits en Congregació monàstica autònoma.

- Els diferents monestirs han de complir el que disposa el termini d'un any des de la publicació de la present Instrucció, llevat que n'hagin estat legítimament dispensats.

- Complert el temps, aquest Dicasteri s'encarregarà d'assignar els monestirs a Federacions o a altres estructures de comunió ja existents.

- Les decisions que, després d'una adequada consulta i de tractar-se prèviament al Congrés del Dicasteri, prendrà aquesta Congregació per als Instituts de vida consagrada i les societats de vida apostòlica respecte a un monestir de monges

relatives a la convocatòria d'una visita apostòlica, al nomenament d'un comissari apostòlic, a la suspensió de l'autonomia i a la supressió d'un monestir, seran presentades mensualment al Romà Pontífex per a l'aprovació de forma específica.

CONCLUSIÓ

Amb la present Instrucció aquest Dicasteri vol confirmar la immensa estima de l'Església per la vida monàstica contemplativa i la seva sol·licitud per salvaguardar l'autenticitat d'aquesta peculiar forma de *sequela Christi*.

El dia 25 de març de 2018 el Sant Pare ha aprovat el present document de la Congregació per als Instituts de vida consagrada i les societats de vida apostòlica i n'ha autoritzat la publicació.

Aquest mateix dia el Sant Pare, pel que fa a la present Instrucció, ha aprovat de forma específica:

- els nn. 52, 81 d) i 108, derogant el can. 638, §4 CIC;
- el núm. 83 g) derogant el can. 667, §4 CIC;
- el núm. 111 derogant el can. 628, §2, 1 ° CIC;
- el núm. 130 derogant el can. 686, §2 CIC;
- els nn. 174 i 175 derogant el can. 667, §4 CIC;
- el núm. 176, que abroga la restricció present a *Verbi sponsa* n. 17, §2;
- els nn. 177 i 178 derogant el can. 686, §2 CIC;
- les Disposicions finals.

Des del Vaticà, 1 d'abril de 2018, Solemnitat de la Resurrecció del Senyor

João Braz, Card. d'Aviz

Prefecte

+ José Rodríguez Carballo, O.F.M.

Arquebisbe Secretari

1. Cf.; Franciscus PP., *Constitutio apostolica Vultum Dei quaerere* (= VDq). *De vita contemplativa monialium*, a AAS CVIII (2016), p. 838, n. 5; *Perfectae caritatis* (= Pc) 7; can. 674 CIC *VDq*, 5.

2. Cf. Pius PP. XII, *Constitutio apostolica Sponsa Christi Ecclesia* (= SCE). *De sacro monialium instituto promovendo*, a AAS XXXXIII (1951), pp. 5-23.

3. Cf. *Statuta generalia monialium* (= SGM), art. VI, a AAS XXXXIII (1951), p. 17.

4. Cf. SCE, p. 12; SGM, art. VII, a AAS XXXXIII (1951), pp. 18-19.

5. Cf. SCE, pp. 10-11.

6. Cf. SCE, pp. 12-13; SGM, art. IV, a AAS XXXXIII (1951), p. 16-17.

7. Cf. Pc 2.

8. Cf. SCE, pp. 6-11.

9. Cf. SCE, pp. 8-9.

10. Cf. *VDq*, 13-35.

11. *VDq*, art. 1, §2.

12. Cf. *VDq*, 8.

** *Nota de la redacció de D.d'E.:*

La versió italiana del Document, a diferència de la castellana i de l'anglesa (les versions existents al moment de ser publicat) afegeix un incís que fa recórrer, en aquella versió, la numeració de les notes: "*tot subratllant que 'la vida contemplativa femenina sempre ha representat en l'Església i per a l'Església el cor orant, custodi de gratuïtat i de rica fecunditat apostòlica i ha estat testimoni visible de misteriosa i multiforme santedat'* (*VDq* 5)".

13. Can. 674 CIC.

14. *VDq*, art. 14, §1.

15. *VDq*, 8.

16. Cf. can. 34, §1 CIC.
17. *VDq*, art. 9, §4.
18. *VDq*, art. 9, §4.
19. Cf. can. 620 CIC.
20. Cf. cann. 613, §2 i 620 CIC.
21. Cf. can. 586,§1 CIC.
22. Cf. *VDq*, 28.
23. Cf. *Ibidem*.
24. Cf. can. 610 CIC.
25. Cf. can. 610 CIC.
26. Cf. can. 607, §3 CIC.
27. Cf. can. 667, §§2-3 CIC; Cf. *VDq*, 31.
28. Cf. can. 609, §1 CIC.
29. Cf. can. 609, §2 CIC.
30. *VDq*, art. 8, §1.
31. *Ibidem*.
32. *VDq*, art. 8, §1.
33. Cf. can. 610, §2 CIC.
34. Cf. *VDq*, art. 8, §1
35. Cf. *VDq*, art. 8, §2.
36. Cf. *VDq*, art. 8, §2.
37. Cf. can. 634, §1 CIC.
38. Cf. can. 636 CIC.
39. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
40. *VDq*, art. 8, §2.

41. Cf. *VDq*, art. 8, §3.
42. *VDq*, art. 8, §2.
43. Cf. *VDq*, art. 8, §1; Joan Pau II, *Vita Consecrata. Exhortació apostòlica postsinodal sobre la vida consagrada* (= Vc) Roma, 25 març 1996, 36-37.
44. Cf. can. 616, §1 e §4 CIC.
45. Cf. can. 616, §2 CIC.
46. Cf. can. 616, §2 CIC.
47. Cf. can. 614 CIC.
48. Cf. can. 615 CIC.
49. Cf. *VDq*, art. 9, §4.
50. Cf. can. 625, §2 CIC.
51. Cf. can. 628, §2 n. 1 CIC.
52. Cf. can. 637 CIC.
53. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
54. Cf. can. 688, §2 CIC.
55. Cf. can. 699, §2 CIC.
56. Cf. can. 586 CIC.
57. Cf. can. 591 CIC.
58. Cf. can. 678, §1 CIC.
59. Cf. can. 392; can. 680 CIC.
60. Cf. can. 394; can. 673; can. 674; can. 612 CIC.
61. Cf. can. 683, §2 CIC.
62. Cf. can. 1320 CIC.
63. Cf. can. 609 CIC.
64. Cf. can. 567 CIC.

65. Cf. can. 630, §3 CIC.
66. *VDq* art. 6, §2 CIC.
67. Cf. can. 616, §1 CIC.
68. Cf. can. 687 CIC.
69. Derogació parcial del can. 667, §4 CIC aprovada de forma específica pel Sant Pare.
70. Cf. *VDq*, 28-30.
71. Cf. *VDq* art. 9, §2.
72. Cf. can. 582 CIC.
73. Cf. *VDq* 30; art. 9, §3.
74. Cf. *VDq* art. 9, § 1.
75. Cf. can. 582 CIC; *VDq*, art. 9, §4.
76. Cf. *VDq*, art. 9, § 4.
77. Cf. *VDq* 30; art. 9, § 3.
78. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
79. Cf. can. 616, §2 CIC
80. Cf. *VDq*, art. 9, §3.
81. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
82. Cf. *VDq*, art. 2, §2.
83. Cf. *VDq*, 36.
84. Cf. *VDq*, art. 3, § 3.
85. Cf. *VDq*, art. 7, § 1.
86. Cf. *VDq*, art. 3, § 4.
87. Cf. *VDq*, art. 8, § 1.
88. Cf. *VDq*, 9, §3.

89. Cf. *VDq*, art. 3, § 7.
90. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
91. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
92. Cf. *VDq*, art. 8, § 7.
93. Cf. can. 184, §1 CIC.
94. Cf. *VDq*, art. 3 § 7.
95. Cf. *VDq*, art. 7 § 1.
96. Cf. *VDq*, art. 3 § 3.
97. Cf. *VDq*, art. 3 § 7.
98. Cf. can. 607, §3 CIC.
99. Cf. *Rm* 12, 2.
100. Cf. can. 667, §1 CIC.
101. Cf. *Mt* 5, 14-15.
102. Cf. *Jn* 13, 34; *Mt* 5, 3.8.
103. Cf. *Rm* 6, 11.
104. Cf *VDq* 33; art. 12.
105. *VDq*, 33.
106. *VDq*, 34.
107. Cf. *VDq*, 31.
108. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
109. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
110. "Cal tenir present que la norma del Can. 665, §1, sobre la permanència fora de l'Institut, no es refereix a les monges de clausura" *Verbi Sponsa*, n. 17, §2.
111. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.
112. Derogació aprovada de forma específica pel Sant Pare.

113. Cf. can. 686, §1 CIC.
114. Cf. *VDq*, 12-37.
115. Can. 667, §3 CIC.
116. Cf. SCE art. IV, n. 1-2; *Inter praeclara* VI – X.
117. Cf. *VDq*, 31.
118. Cf. *VDq*, 33.
119. Cf. can. 667 §4 CIC.
120. Cf. Pc 9.
121. Cf. can. 667, §3 CIC.
122. Vc 59.
123. Cf. can. 667, §2 CIC.
124. Cf. can. 667, §1 CIC.
125. Cf. *VDq*, 31.
126. Vc 65.
127. *Fi* 1, 21.
128. *Ef* 3, 19.
129. Vc 66.
130. Cf. *VDq*, art. 3, §3.
131. Cf. can. 661 CIC.
132. *VDq*, 13.
133. Vc 69.
134. Cf. *VDq*, 3, §1.
135. Cf. Vc 69.
136. Cf. Vc 70.
137. Cf. *VDq* art. 3, §1; 7, §1.

138. Cf. Vc 65.
139. *VDq*, 13.
140. Cf. *VDq*, 14.
141. Cf. *VDq*, 34.
142. Cf. *VDq*, 24-27.
143. *VDq*, 23.
144. *VDq*, 30.
145. *VDq*, 14.
146. Cf. *VDq*, 32.
147. Cf. *VDq*, 35.
148. Cf. *VDq*, 34.
149. Vc 69; *Caminar des de Crist*, 15.
150. Vc 65.
151. Vc 65.
152. *VDq*, 15.
153. *Caminar des de Crist*, 18.
154. Cf. *VDq*, 15.
155. Cf. *VDq*, art. 3, §6.
156. Cf. *VDq*, art. 3, §5.
157. Cf. *VDq*, 3, §7.
158. Cf. *Lc* 14, 28.
159. Cf. can. 597 §2 CIC.
160. Cf. can 663, §4 CIC.
161. Cf. *VDq* art. 7, §1.
162. Cf. *VDq* art. 3, §3 e §4.

163. Cf. can. 9 CIC.